

ותלמודם
"תלמוד תלמוד"
לעשות רצונך
בלבב שלם

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

215

דיני מכירת חמץ אצל רב | פרשת פקודי - החודש תשפ"ה

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

מסירת המפתח או ידיעת מקום המצאתו

א **מסירת מפתח לנכרי.** כשמסדרים מכירת חמץ צריך שיהיה לנכרי גישה למקום שמושכר לו וכן לחמץ שנמכר לו בכל ימי הפסח, לכן לכתחילה יש למסור לו המפתח למקום שנמצא בו החמץ (מ"ב ס' תמ"ח סק"ב).
ב **רשות דריסת רגל לנכרי.** כשהבעל הבית נמצא בביתו בימי הפסח, ואינו מעוניין למסור לנכרי מפתח לביתו, די בזה שכתוב בשטר הרשאה ובשטר מכירה, שיש לנכרי רשות לבוא לקחת החמץ מביתו בכל עת (מ"ב שם).
ג **ידיעת מקום המפתח.** ואם אין הבעל הבית נמצא בביתו במשך ימי הפסח או לחלקו, יש להשאיר מפתח אצל שכן ולרשום בשטר הרשאה החתום אצל הרב מקום המצאו של המפתח, וכן אם יש גם מנעול עם קוד של מספרים, צריך לרשום הקוד, או עכ"פ מס' טלפון של מישהו שיכול להגיד לו מקום המצאו של המפתח ואו מספר הקוד.
ד ואם אין לו שכן שיכול להשאיר המפתח, אפשר להשאיר המפתח אצל הרב שמוכר החמץ עבורו ויכתוב בהרשאה שהמפתח אצל רב פלוני במקום פלוני, ויזכור לבוא לקחת המפתח אחרי הפסח שלא יתוסף למפתחות שכבר נצטברו משנים קודמות...].

תשלום לרב

טו **גמירת דעת.** המנהג הוא לשלם לרב שכר טירחא על זה שהוא טורח למכור חמצו לגוי, ויש בזה הוספת גמירת דעת שהיא מכירה אמיתית ולא רק הערמה או טכס, כך שהוא גם משלם על העסקה מעין כמו שהיה משלם שכר טירחא לעורך דין בעשיית חוזה, וזה גם הזדמנות להראות הכרת הטוב לרב על כל השנה...
טז **דינו כפועל.** יש שכתבו שעוד יתרון בתשלום לרב הוא שאם הרב רק משרת כשליח, אז אין יודעים שעשה שליחותו אלא משום חזקה ובדין דאורייתא אין סומכין על זה, אבל כשמשלמים רב הרי הוא כפועל ואז נקטינן שעשה הפעולה גם בלי דין חזקה (מרו פוסק הדור בתשובות והנהגות ח"ב סי' ר"ח).

מה כוללים במכירה

ז יש חילוקי מנהגים בזה. יש שנוהגים למכור אף חמץ גמור וסומכים על המכירה כעסקה וודאית (לקמן אות י"ט), יש שנוהגים למכור רק יין שרף, וויסקי [whiskey] וכדומה (ע"י מש"כ בגליון 88 אות ל' הטעם), ויש שכוללים במכירה מוצרים שיש בהם רק חשש חמץ אבל לא חמץ גמור מחשש שהמכירה לא חלה ומחמירים לגבי איסור בל יראה ובל ימצא (ע"י מש"כ שם אות כ"ה), ויש שמבערים כל החמץ מביתם ואף מוצרים שיש בהם חשש או תערובות קטן של חמץ ואעפ"כ מסדרים מכירת חמץ אצל רב ליתר שאת לוודא ולהרחיק עצמם מאיסור וחשש איסור חמץ, ועל כל אחד לנהוג כפי מנהג אבותיו או רבותיו.
ח בשטר הרשאה שחותמים עליו אצל הרב, וכן בשטר מכירה לנכרי, מוזכר שם שהמכירה כולל כל מיני חמץ, וחששות ותערובות של חמץ, וכל חמץ שנמצא בכל מקום, ולכן לכתחילה יפרט את תיאור החמץ (אות כ), אמנם אף אם שכח לפרט איזה חמץ או באיזה מקום, עדיין הוא נכלל במכירה, וכן אם היה לו דבר מאכל שידע עליו רק שלא ידע שיש בו חמץ כגון נקניק פרווה שברוך כלל יש בתוכו קמח והוא חמץ, גם זה נכלל במכירה ומותר לאכלו לאחר פסח (מ"ר בשו"ת שבט הקהתי ח"ב סי' קס"ח).

יסוד מכירת חמץ לנכרי

א נהגו בכל תפוצות ישראל שכל אחד מסדר מכירת חמץ אצל רב כדי שימכור חמצו לנכרי לפני פסח, אלא שיש חילוקי דינים ומנהגים לגבי מה כלולים במכירה, ועוד כמה נקודות, ונבאר כאן יסודותיה ודיניה.
ב **חמץ של גוי** חמץ של גוי הנמצא ברשות ישראל ואין הישראל חייב באחריותו, אין הישראל עובר עליו בכל יראה ובל ימצא שהרי אינו שלו (מ"ב ס' ת"מ סק"א), אלא יש חשש שמא יבוא ישראל לאכלו בפסח, ולכן מדרבנן צריך לעשות מחיצה גבוה י' טפחים בינו ובין החמץ כדי שלא ישכח ויאכלנו (שו"ע ס' ת"מ ס"ב) מאחר שהוא רגיל בו כל השנה (מ"ב סק"ג).
ג **מכירת חמץ לנכרי.** מותר למכור חמץ לגוי [או לגר שנתגיר ע"י הרפורמים שיש לו דין גוי לכל דבר.. (ע"י מש"כ בגליון 253 אות י"ז)] כשהוא בקנין גמור אע"פ שאחרי הפסח הישראל יקנה החמץ שוב מהנכרי (שו"ע ס' תמ"ח ס"ג), וי"א דמותר להשאיר החמץ בבית ישראל ע"י מחיצה של י' טפחים (חק יעקב ס' תמ"ח), ויש מחמירים וס"ל דכשמכר הישראל חמץ לגוי לא מהני מחיצה של י' וצריך להוציאו מביתו של הישראל (הובא במ"ב שם סק"ב).
ד **להשאיר החמץ בבית ישראל.** כשיש הרבה חמץ בבית ישראל, התירו הפוסקים שאין צריכים להוציא החמץ מביתו אלא יכול למכור (מ"ב שם) או להשכיר (מ"ב סק"ט) מקום של החמץ לגוי ויסגור החדר והוי כמו שהחמץ נמצא מחוץ לביתו, מ"מ אין מקיימים בזה מצות 'תשביתו'.
ה גם יכול לשים החמץ בארון ולסגור הארון עם סלוטייפ/סקוטש או חוט ולרשום עליו עם מדבקה וכדומה שהוא מכור לגוי.
ו על פי זה נהגו רוב כלל ישראל לסדר מכירת חמץ אצל רב כמה ימים לפני פסח, דהיינו שממנים הרב שליח או פועל (לקמן אות י"ז) ע"י יפוי כח למכור את חמצו לגוי, ואז בערב פסח הרב בעצמו מסדר את עצם המכירה עם הנכרי עבור כל אלו שמינו אותו שליח וחתמו על ההרשאה.
ז **ידיעת מקומו של החמץ** צריך להקפיד שמקומו של החמץ יהיה במקום ברור בביתו, ולכן בבית, בכל חדר או ארון שיש חמץ או חשש חמץ יש לציין עליו שמקום זה מכור לגוי, כך אם הנכרי יבוא לביתו של ישראל בפסח לאסוף את חמצו, בקל ימצא מקום החמץ ולא יצטרך לעשות בדיקת חמץ...
ח וכן אם מוכר חמץ ברכבו, יש לרשום מס' רישוי של הרכב בהרשאה ותיאורו של הרכב, שבקל ימצא הנכרי את הרכב.
ט ואם כולל מחסן בתוך המכירה, יציין בשטר הרשאה בדיק איזה דלת שלו הוא ולא מספיק שירשום בכללות, החמץ במחסן שנמצא בקומת מחסנים. ואם קשה להסביר איזה דלת, ישם פתק עם איזה מספר על הדלת וירשום בהרשאה שמוכר גם המחסן הרשום במספר המתאים.
י אם יש לו חמץ או הזמנה של חמץ במטען שנמצא בספינה, ירשום מס' הזמנה או מספר המשלוח כך שיש דרך לנכרי לעקוב אחריו, וכמו כן אם יש לו חמץ השייך לו המאוחסן במחסן של חברה שמוכרים אונליין כגון ע"י חברת 'אמזון', צריך לרשום את פרטיו ואת מספריו, וגם צריך לוודא שלא ימשיך למכור החמץ אונליין במשך ימי הפסח.

מכירת חמץ בשנה שחל ערב פסח שחל בשבת

זמן מעשה המכירה

לג השנה [תשפ"ה] חל ערב פסח בשבת ונחלקו הפוסקים לגבי זמן עצם מעשה מכירה עם הנכרי, וכן לגבי זמן חלות הקנין. לד"א שצריך למכור את החמץ לנכרי כמו כל שנה קודם זמן הביעור, דהיינו ביום ששי בשעה החמישית כדי שלא יטעו בשאר שנים (זכור לאברהם ח"ג אות פ' ס"ק ק"ב, שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' ר"ה, שואל ומשיב ח"ו סי' נ"ה, יטב פנים מודיעים אזהרות לפסח דיני ע"פ שחל בשבת) וכן מנהג ירושלים (מו"ר הגר"י בלויא, דברי יעקב ח"א סי' מ"ט).

לה וי"א שיכול למכור את החמץ כל היום עד כניסת השבת וכך עדיף משום הפסד חנויות, שזה ודאי אם מכרו חנויות חמץ לגוי במכירת חמץ, אסור להם לסחור ולמכור חמץ לאחר שכבר חל המכירה שאז הוא מבטל המכירה שמראה שהמכירה אינה אלא חוכא וטלולא והערמה בעלמא, וכדי שיוכלו החנויות למכור חמץ גם אחר שעה החמישית, עדיף לסדר המכירה לגוי סמוך לשבת (הג' מהרש"ם בדעת תורה סי' תמ"ד סק"ב, מהר"ם ש"ך או"ח סי' כ"ה), וכן כדי שיכלול במכירה גם דברים שיקנה המוכר אחר כך כדי שלא יהיה בו משום דבר שלא בא לעולם.

זמן חלות הקנין

לו **להתנות שיחול הקנין בשבת.** נחלקו הפוסקים אם מותר לעשות מעשה קנין מכירה לפני שבת ושיחול עצם הקנין בשבת עצמו. י"א שמותר לעשות כן ואין בו משום איסור מקח וממכר בשבת שכל החשש הוא שמא יכתוב, וכאן לא שייך שמא יכתוב שהרי כתב כבר מערב שבת (שואל ומשיב ח"ו ס"ג, תורת חסד מלובלין ח"א סי' י"ג וי"ד, שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' ק"ז).

לז אבל אחרים ס"ל שאין לעשות כן שגם בזה יש איסור מקח וממכר בשבת (שו"ת רע"א סי' קנ"ט).

לח **להמנהג הנכון.** לפי הנ"ל, המנהג הנכון הוא שיעשו מעשה הקנין בזמן הרגיל כמו כל שנה שלא יבוא לטעות בשאר שנים (כנ"ל אות ל"ד), ויתנו שלא יחול הקנין אלא לזמן מועט לפני כניסת השבת (שו"ת הר צבי או"ח סי' קכ"ו בשם הגר"ח זוננפלד), והוא כדי שלא יבוא ליד הפסד חנויות או לחשש הערמה בעצם המכירה, וכן לחוש לדעה (לעיל אות ל"ז) שאסור להתנות שיחול הקנין בשבת משום מקח וממכר.

לט **שיחזיק הסודר עד חלות הקנין.** לפי המנהג הנ"ל כשעושים מעשה הקנין בשעה החמישית והקנין אינו חל אלא סמוך לשבת, צריך לדקדק כשעושים גם קנין סודר עם הגוי, שיחזיק הרב את הסודר של הגוי עד חלות הקנין, שלא יהיה 'הדר סודר למריה' (גמ נדרים דף מ"ח ע"ב, הגרש"א).

שכח למכור בערב שבת

מ **מכירה בשבת.** אם שכח למכור את חמצו בערב שבת, י"א שרשאי למכור את חמצו בשבת עצמה עכ"פ לפני סוף זמן ביעור חמץ ולא הוי מקח וממכר בשבת משום שאינו מוכר אלא כדי לינצל מאיסור חמץ (חק יעקב סי' תמ"ד סק"ח, מ"ב שם סק"ב), ואז לא ימכור בשטר אלא בכסף ולא יקבל הכסף בידו (מכירת חמץ כהלכתו פ"ג הע' כ"ד).

מא אמנם אחרים ס"ל שאסור למכור במכירה, אלא יתן לגוי במתנה (פמ"ג סי' תמ"ד משב"ז סק"ה), או שיפקיר הישראל חמצו ויאמר לנכרי לזכות בו (תכלת מרדכי, דיני ע"פ שחל בשבת אות ב').

אם צריך למכור חוץ ממזון ב' סעודות

מב י"א שיוסיפו בשטר מכירה לנכרי שהחמץ שהם צריכים עבור סעודות השבת לא נכלל במכירה (הגר"ש"א הגש"פ), כך שיהנה בהם כשלו, וכן יקיים בהם בשיריים מצות 'תשביתו' (א"ה בגליון הבא) דאם הוי חמצו של גוי, הרי אינו מקיים בו תשביתו (תשובות והנהגות ח"ה סי' ק"ט), מ"מ מסתבר שיש אומדנא דמוכח דאינו מוכר החמץ הצריך לו לסעודת שבת ולכן אינו צריך לפרט את זה במפורש (שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קט"ו, שם).

יט יש שסומכים על המכירה לכל דבר ולכן כוללים במכירה גם חמץ גמור, כגון מוצרי מאפה, עוגיות, לחם וחלות, אטריות, פסטה ופתיתים, אובלטים, בורגול, בירה וויסקי, מיני ופלים, קוואקר, שוקולד עם וופל בתוכו, בוטנים מצופים – קבוקים, ביסלי, גביעי גלידה, גרנולה, דייסה, חיטה תפוחה, גלוטן, לתת, מאלט, דגני בוקר ממיני דגן, ועוד.

כ **לפרט את תיאור החמץ וערכו.** כשכוללים חמץ גמור בתוך המכירה, יש לציין ולכתוב בתוך הרשאה בערך איזה מוצרים נכללים במכירה, כדי שיהיה יותר גמירת דעת במכירה, ויש שגם נהגו לשער את ערך המוצרים שמוכר, כך שיש גמירת דעת במכירה גמורה.

כא **חלה מבורכת.** מי שיש לו חלה מבורכת כגון מה"ב חלות שבירך עליו האדמו"ר בשבת, או שיש לו 'פרנסה ברויט' מהאדמו"ר במקום שמור, יזהר לאכלו לפני פסח או לבערו בערב פסח, ואם מנהגו למכור גם חמץ גמור לגוי, דנו הפוסקים אם יועיל לו למכור לגוי והוא מאחר שרוצה בקיומו (שו"ת ערוגת הבושם סי' ק"ב), ויש שהתירו לאחר הפסח בדיעבד אם מכרו (שו"ת אבני זכרון ח"ג סי' כ"ה), ויש שהתירו למכרו לכתחילה, אבל יתכן שאז יהיה עליו רק שם שיריים מהגוי..

מיני דגן

כב **חיטה.** גרעין חיטה כל זמן שלא בא במגע עם מים אינו חמץ, ובדרך כלל לא באו במגע עם מים, [חיטה בהכשר בד"ץ עדה"ח אינה עוברת רחיצה במים (מדרין הכשרות)].

כג **גריסים, גריסי פנינה.** מצוי שגריסים עברו רחיצה במים [אלו בהכשר בד"ץ עדה"ח לא עברו רחיצה במים ואינם חמץ (מדרין הכשרות)].

כד **שיבולת שועל, קוואקר.** באו במגע מים והרי הם חמץ גמור.

כה **שיפון.** בדרך כלל באו במגע במים.

כו **קמח רגיל.** בדרך כלל לפני שטוחנים גרעיני חיטה לעשות מהם קמח, מזלפים עליהם קצת מים כדי להקל על הטחינה ובדרך כלל אין החיטים מתבקעים כלל במים מועטים ובזמן מועט, ולכן מעיקר הדין אין על קמח זה דין חמץ גמור, מ"מ משום החשש שמא כן התבקעו, כדאי הוא לכלול הקמח במכירה לנכרי כדין ספק חמץ, ואף להמחמירים שלא למכור חמץ גמור, אפשר להקל ולמכור קמח רגיל (הגר"ש וואזנר, מכירת חמץ כהלכתו פ"ד הע' ב'), ומ"מ כשיש רק מעט קמח ואינו משמעותי, או אריזה פתוחה, כדאי לבער אותו קודם פסח.

כז **קמח יבש.** אפשר להשיג 'קמח יבש' שלא עבר שום מגע במים לפני הטחינה, ואם יש קמח כזה לפני פסח אפשר לסמוך לכתחילה לכוללו במכירה לנכרי אף למחמירים שאינם מוכרים חמץ גמור. וכדאי לדעת שעל מוצרים של בד"ץ עדה"ח שכתוב עליהם לאחר פסח 'שנטחן לאחר פסח' עלולים להיות מיוצרים לאחר פסח מקמח יבש שנטחן לפני פסח, שהרי אין בהם שום חשש חמץ (מכתב של וועד הכשרות, גליון ח"ח 88 אות מ"ח).

חשש חמץ

כח ישנם הרבה מוצרים שעיקרם אינם מבוססים מחמץ מ"מ יש בהם רק חשש חמץ, לפעמים מפני שיש בהם רכיב אחד שאולי הוא של חמץ, או שיש רכיב שלפעמים הונפק מחמץ ולפעמים לא, והכרעת הרבה פוסקים שמוצרים כאלו שאין בהם רק חשש חמץ אפשר לסגור אותם במקום מסויים ומסומן שמכור לגוי, ולכלול אותם במכירה, אף לאלו שבדרך כלל מקפידים לא למכור חמץ גמור.

כט **רכיבים שיש בהם חשש חמץ.** נפרט כאן כמה רכיבים מצויים שיש בהם חשש חמץ. עמילן, דקסטרוז, אספרטיים, אסקורביק אסיד, גלוקוז, ויטמין C, חומצות אמינו, מלטו דקסטרוז, סורביטול, וכן אלכוהול לפעמים מיוצר ממיני דגן.

קטניות

ל **קטניות אינם חמץ ולכן מותר להשהותם בבית בפסח, ואחינו בני הספרדים אפילו אוכלים אותם בפסח לפי מנהגם, ולכן אין צריכים לכוללם במכירת חמץ לנכרי, מ"מ יש המחמירים להזכיר גם קטניות בתוך השטר, מאחר שאחד הטעמים שבני אשכנז מחמירים בקטניות הוא משום שמא נתערב בהם גם גרעיני חמץ (עי' מש"כ גליון 129 אות ז) וקיים החשש שמא יש חשש חמץ בין הקטניות (שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' כ"ב אות ה'), ומ"מ אין צריכים להזכיר קטניות במפורש שהרי באם יש אכן חמץ בין הקטניות הרי הוא כבר בכלל הלשון הכללי שמוכר גם כל חשש או ספק חמץ.**

לא **חרדל [mustard].** חרדל הוא מין קטניות, מ"מ לפעמים מוסיפים בו קמח ממיני דגן, ולכן יש לכוללו במכירה.

לב **קינואה [quinoa].** קינואה נחשב כקטניות ואין לבני אשכנז לאכלו בפסח (עי' מש"כ גליון 129 אות כ"ט) אבל אין בהן חשש חמץ.

מכירת חמץ
בימים אלו אפשר כבר לסדר מכירת חמץ
בזמני קבלת הקהל
"בחדר הוראה" רח' מנחת יצחק 20 ירושלים
שייעשה ע"י בד"ץ 'העדה החרדית'
כדאי להזדרז ולא להמתין עד הדקה האחרונה

נתרם ע"י הרוצה בעילום שמו להצלחה מרובה
בכל ענינים ולראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו

